Scoil Ghaedhealach

UNIVERSITY OF TORONTO
VELUT ARBOR ÆVO

Leabráin an Irisleabair.—III.

Scoil Gaeḋealaċ.

Aistí ó
"Conán Maol," "Beirt Ḟear,"
"An tAṫair Pádraig Ó Duinnín,"
agus "Gruagaċ an Tobair."

Ar n-a ċur amaċ
do
Ċonnraḋ na Gaeḋilge,
Baile Áṫa Cliaṫ.
1903.

Leaṫ-ṫuistiún.

Scoil

Scoil Ġaeḋealaċ.

Aistí ó

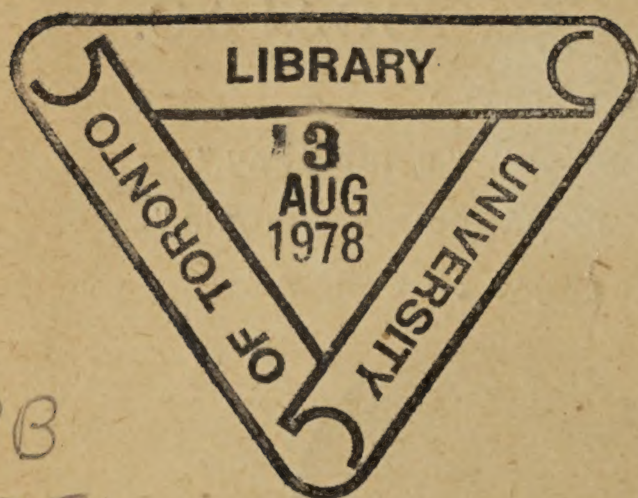
"Conán Maol," "Beirt Fear,"

"An tAṫair Pádraig Ó Duinnín,"

agus "Gruagaċ an Tobair."

Ar n-a ċur amaċ
do
Connraḋ na Gaeḋilge,
Baile Áṫa Cliaṫ.
1903.

LIBRARY
UNIVERSITY OF TORONTO
3
AUG
1978

Clár an Leaḃráin seo.

RÉAṀRÁḊ.

Ṫáinig na haistí leanas annso amach i nIRIS-LEAḂAR na GAEḊILGE, agus táimíd dá gcur i gcló arís le súil go ndéanfaid tuilleaḋ maiṫeasa, agus go gcaḃróġaid ċum brostuġaḋ ar an lá go mbeiḋ scoileanna agus oideaċas na hÉireann go fíor-Ġaeḋealaċ.

Is é an rud atá 'gár lot agus gár gcoimeád siar aċt ná fuilimíd ag déanaṁ úsáid dár dteangaiḋ féin ċum gaċ éan-tsaġas gnóṫa do ċur i gcríċ. Laḃraimís Gaeḋilg leis na leanḃaí scoile, múinimís ealaḋna is eile dóiḃ tríd an nGaeḋilg, is annsoin is gairid an ṁoill go mbeiḋ Éire Gaeḋealaċ amuiġ 's amaċ.

FEAR AN IRISLEAḂAIR.

I.

SCOIL ĠAEḊEALAĊ.

Sula dtosnuiġtear tiġ, léiriġtear an talaṁ, baintear an fód, rómartar go ḃfaiġtear bun daingean dlúṫ ⁊ cuirtear an ċloċ-ċúinne annsoin. Támuid-ne ag léiriuġaḋ na talṁan. Is gnó tairḃeaċ é ⁊ gnó trom. Támuid ag árduġaḋ tiġṫe leis aċt i n-ionad a gcloċa cúinne do ḋingeaḋ síos mar a ḃfuil an ċré ġlas ċruaiḋ is eaḋ is baoġlaċ go ḃfuilmíd 'gá gcur ar ṫalaṁ ḃog do ċriṫeann fá n-ár gcosaiḃ.

Tá bun is na ceanntraiḃ Gaeḋealaċa agus má ḟuiḋtear tiġ air sin ní réabfaḋ gaoṫ ġuairneáin na nIndiata Ṫoir an tiġ sin.

Measaim gur ḃ'iascaire d'árduiġ an ċéad tiġ i mḂaile-Áṫa-Cliaṫ i ḃfad ins na ciantaiḃ. Ní raiḃ aige ċuige aċt cleaṫaċa aḋmaid ċum fallaí, ⁊ scraṫ an tailṁ ċum dín a ṫiġe, aċt as an gcéad tosuġaḋ soin d'ḟás Sráid Uí Ċonaill mar a gcuireann Connraḋ na Gaeḋilge fúṫa indiu.

Cuirimís-ne leis tiġ ar bun—scoil Ġaeḋealaċ, i gceanntar Ġaeḋealaċ—is cuma cá mbeiḋ sí suiḋte, ṫiar, ṫuaiḋ nó ṫeas, aċt go mbeiḋ an áit Gaeḋealaċ. Caidé an cuma is fearr ċum a déanta? Is eól d'ár dtimċirí an áit is oireaṁnaiġe le n-a leiṫéid do ċur ar bun aċt dála na cuma is fearr ċum an ġnóta do ċur ċum cinn ḃeinn buiḋeaċ do ċáċ a ċomairle ṫaḃairt dúinn.

Dar liom-sa tá an scoil curṫa suas ċeana agus ní ḟuil againn aċt a cruṫ d'aṫarruġaḋ. 'Sí an scoil Ḃéarlaċ úd í do ṫóg an sagart paróiste le caḃair an Ḃuird Oideaċais. Tá sé riaċtanaċ orainn ar dtúis cead an tsagairt agus cead tuismiḋe na leanḃ d'ḟaġáil agus an scoil do ċeannaċ ó'n mḂord. Díolfaiḋ an bord í go mear má ḃeiḋ fios aca go ḃfuilmíd dáiríríḃ agus go ḃfágfamuis a scoil 'n-a foṫarac folaṁ aca ċum scáṫa ṫaḃairt d'uanaiḃ lá fearṫainne. Muna ḃfuil sí oireaṁnaċ d'ár ngnó ḋéanfainn ceann nuaḋ. "Cad do ḋéanfar leis an máiġistir mboċt atá annsúd?" adéarfaiḋ duine éigin. An méid seo go

deiṁin. Má tá fios a ġnóta aige, sé sin má tá sé 'n-a ċumas Gaeḋilg is léiġeann maiṫ do ṁúineaḋ do'n aos óg, tógfar é ó smaċt an Ḃuird Oideaċais, taḃarfar tuarastal níos fearr dó ná tá aige agus coinġill freisin go ḃfuiġiḋ sé an tuarastal soin ar feaḋ a ḃeaṫaḋ aċt a ġnó do ḋéanaṁ go maiṫ ⁊ aire ṫaḃairt dó féin.

Déarfainn gur ḃ'ḟiú fear maiṫ tuarastal 200 púnt 'sa mbliaḋain, do ṁúinfeaḋ an leanḃ ó ṫosaċ i nGaeḋilg, ⁊ do ḋéanfaḋ clár oibre mar leanas:—

GARSÚIN IS GEARRĊAILLÍ I n-ÉINḞEAĊT AMUIĠ IS AMAĊ LE SÉ BLIAḊNA D'AOIS,

An ċéad ḃliaḋain:

Gaeḋilg aṁáin is Teagasc Críostuiḋe.

An dara bliaḋain, ⁊ as soin go dtí an t-aonṁaḋ bliaḋain déag:

Gaeḋilg, Stair, Teagasc Críostuiḋe, Áireaṁ, Léar-eólas, Béarla—gaċ níḋ múinte ṫre Ġaeḋilg.

An t-aonṁaḋ bliaḋain déag:

Ealaḋna eile, Tómas Cruinne, ⁊ Úclid.

Ó'n t-aonṁaḋ bliaḋain déag suas:

Caiṫfear bean-ṁúinte do ṡoláṫar do na cailíniḃ i dteannta an ṁáiġistir, do ṁúinfiḋ Fuaġáil, Cniotáil, Niġeaċán, Cócaireaċt is gaċ níḋ do ḃaineann le tiġ, is le héanlaiṫe.

Ba ċóir go ḃfuiġtiḋe a leiṫéid sin de ṁúinteóir ar céad go leiṫ 'sa mbliaḋain ⁊ ar an oireaḋ céadna fear do ṁúinfeaḋ míniuġaḋ talṁan do na buaċaillíḃ.

Caiṫfear trí acra do ċeannaċ cois na scoile i gcóir gaċ saġas míniuġaḋ talṁan do ṁúineaḋ ḋóiḃ ní aṁáin as leaḃraiḃ aċt as obair láṁ. Is leis na haosánaiġ toraḋ na talṁan soin ⁊ cuirfear i dtaisce ḋóiḃ a luaċ, mar díolfar ar an margaḋ na barraí.

Is é míniuġaḋ talṁan an t-eólas is oireaṁnaiġe d'ár ndaoiniḃ indiu. Níor múineaḋ fós ḋóiḃ é, agus tá a rian air, támuid creaċta ag tíorṫaiḃ deórata toisc naċ ḃfuil an t-eólas cruinn againn le soċar do ḃaint as an dtalaṁ. Deir fir eólaċa go mbainfiḋe a cúig n-oireaḋ soċair as an dtalaṁ so againn is bain-tear as indiu. Dá mbainfiḋe féin ba ḃeag an ḃriġ ḋúinn-ne é mar ḃeaḋ sé go dtí seo ag an bpéist sin an máiġistir talṁan. Tá breacaḋ an lae ċuġainn áṁ, agus is mitid d'ḟeirmeóiriḃ na hÉireann iad féin do ġléasaḋ. Tá daoine eile lasmuiġ ag déanaṁ airgid as a gcuid talṁan agus ár dtír-ne ag dul ċum fiaḋantais.

Ṫall i nAlbain an t-am so de ḃliaḋain is gnáṫaċ le feirmeóirí na scioltáin do ċur i mborsaiḃ istiġ i dtiġṫiḃ agus idir is

aoileaċ do ċur leó go séideann na bog-ġais ṫre ḟúiliḃ na sciolṫán soin. 'Sa ṁí seo ċuġainn sáiṫfear na sciolṫáin sin i dtalaṁ is beiḋ prátaí nua san Abrán atá ċuġainn aca súd. Ċonnac fiċe púnt dá ṫabairt ar ṫonna prátaí nua roiṁ Ḃealtaine i gcaṫair Lúnduin. Ní áiteóṁaḋ an saoġal orm 'ná go ḃfuil sé i gcumas feirmeóirí na hÉireann an rud céadna do ḋéanaṁ. Ṫáid siad ċoṁ gasta is ċoṁ críoċnaṁail leó súd ṫall, aċt aṁáin naċ ḃfuil eólas míniġṫe talṁan aca. Ní féidir leó dá réir sin ḋá ḃarra prátaí do ḃaint as an dtalaṁ i n-éin-ḃliaḋain aṁáin ⁊ an leasuġaḋ ceart do ċur ar n-ais ann gcás ná raġaḋ an talaṁ soin i ndísc.

"An as scoilín Gaeḋealaċ do ṁeasann tú an t-eólas soin do ṁúineaḋ do na feirmeóiríḃ?" adéarfaiḋ duine éigin, is é ag leaṁ-ġáiriḋe. Go réiḋ, a ḋalta. Ní ḟuil síol-ċnó na daire ċóṁ mór le méaracán, aċt féaċ ar ḃile na coille d'ḟásann uaiḋ, a ċeann go hárd, a ṗréaṁa go doiṁin, a ċabail ṫoirteaṁail, a ġéaga reaṁra, riġne. D'ḟás an crann uaiḃreaċ soin as beagán, ní raiḃ deaḃaḋ 'ná deiṫneas air, aċt níor staon sé riaṁ gur ḟás sé. Féaċ go cruinn air, is maċtnuiġ!

D'éis an céad scoil Ġaeḋealaċ do ċur ar bun ⁊ taiṫiġe ḃeiṫ againn ar an ngnó, is féidir linn scoileanna eile d'ḟaġáil mar a múinfear gaċ uile ċéird do ṫeast-óċaiḋ uainn i nÉirinn, mar atá leasuġaḋ leaṫair, gréasuiḋeaċt, fiġeadóireaċt. táilliúireaċt, siúinéireaċt, ⁊ cearda eile. Cuirfear árdscoil ar bun i mBaile Áṫa Cliaṫ, nó i gCorcaiġ, nó i nGaillim, le haġaiḋ gaċ ealaḋa tairḃeaċ do ṁúineaḋ ar Ġaeḋilg do'n aos óg do ṫoġfar as na scolaiḃ Gaeḋealaċa. Ċuir ár sinsir scoileanna na Teaṁraċ is Ċluana, Ḃeann-ċoir is Árdmaċa ar bun, ⁊ leaṫ a gcáil ar fuid an tsaoġail. Tá an ḟuil ċéadna ionnainne. Misneaċ, a ċlann ó! Is linn-ne tír ġeal-innseaċ na hÉireann, ⁊ is gearr go mbeiḋ sí againn le congnaṁ Dé.

Mar a gcuireann C. na G. fúta, where the G. L. put up (reside). Tuismiḋe, parents. Áireaṁ, Arithmetic. Léar-eólas, Geography. Tómas Cruinne, Geometry. Míniuġaḋ talṁan, Agriculture. Aos-ánaiġ, youngsters. Tíorṫa deórata, foreign countries. Sciolṫáin, "cut" potatoes for seed. Iṫir, earth-mould. Ní áiteoṁaḋ ⁊rl. The world would not persuade me. Críoċnaṁail, industrious. Síol-ċnó na daire (no darac), the seed nut of the oak, acorn.

Conán Maol.

II.

Sgoil Gaeḋealaċ.

Tá an ceart ar fad ag Conán Maol. Teastuiġeann sgoil Ġaeḋealaċ uainn. Ní múineaḋ atá againn i nÉirinn anois aċt creaċaḋ, ⁊ tá a rian orainn. Tá an donas a' teaċt ar ár dtír. Ní'l againn aċt bliaḋain níos measa 'ná a ċéile. Tá muinntir na tuaiṫe a' scaipeaḋ agus a' meaṫaḋ, ⁊ tá na sráid-ḃailtí beaga ag dul i n-olcas gan aonaċ gan margaḋ foġanta.

Féaċaimís ar an dtalaṁ agus ar ċura-dóireaċt na tíre. Tá an ċuid is mó de'n talaṁ leaṫ-ḃáiṫte le huisge, ⁊ ní haṁáin an talaṁ íseal aċt leicne árda. Is orṫa tá na barraí breaġṫa luaċra a' fás ⁊ gan duine ná daoine a róṁarfaḋ díog ċun iad a ṫiormuġaḋ. Féaċ feirmeóirí na hÉireann a' díol a gcod' coirce ar ḋá ṫeistiún an ċloċ ⁊ a' taḃairt sgilline ar Castalia nó ar rud éicint eile go ḃfuil ainm mór air.

Féaċ ár dtír agus í maol ó ċrannaiḃ. Nuair do ḃ'féidir leis na huaisliḃ crainn a ċur níor ċuireadar iad. Dá gcuirfidís

ní ḃeiḋís anois mar ḃeaḋ bacaiġ a dúṫaiġ ag iarraiḋ déarca ar Ḃuinḋeam. Ḃeaḋ airgead i n-a bpócaiḃ aca ⁊ ḃeaḋ obair ag luċt oibre atá anois a' teiṫeaḋ as Éirinn. Agus cad is cionntaċ leis seo? An saġas tabairt suas a fuaireadar. Níor ċeap éinne go mba ċeart d'uaislib na hÉireann eólas do ḃeiṫ aca ar ṫalaṁ na hÉireann. 'Seaḋ! tá toraḋ a ndeaġ-oibreaċa aca anois, ⁊ is baoġlaċ liom-sa naċ ag dul i bfeabas a ḃeiḋ an sgéal aca feasta.

Aċt cad deir an feirmeóir? Ceapann seisean ná fuil éan-ṁaiṫeas i gcrainn aċt iad do ġearraḋ ⁊ a ḋóġaḋ. "Ní'l siad aċt a' suġaḋ briġe an tailiṁ." Ní baoġal dó-san crann a ċur. Gearrann sé an crann mar ġeall ar a ḃeiṫ 'sa' tsliġe air, aċt bíonn na mílte feóċadán ⁊ geósadán a' fás i n-a páirc aige.

Nuair a ḃí sé seo 'n-a ġasrún a' dul ar sgoil fuair sé árd-ṁúineaḋ. Ḃí fios aige cia'ca an cnoc is aoirde 'sa' doṁan. Do 'neósfaḋ sé duit an méid uisge ġaḃ le fánaiḋ le bliaḋain i n-aḃainn ṁóir íoċtair Aimeirice, ⁊ ḃí cúnntas cruinn aige ar

aṫair agus ar ṁaṫair ríoġ ḃí 'sa' Róiṁ na mílte bliaḋan ó soin. Ba ḋóiġ le duine gur aḋḃar captaín a ḃí 'sa' ġarsún agus an saġas foġluim a fuair sé ar sgoil. Nár ċóir go mbeaḋ an beag nó an mór d'eólas le faġáil aige ar an tsliġe beaṫaḋ ḃí i ndán dó. Aċt ní mar sin a ḃí. Ċonnaic sé na crainn a' fás; ċonnaic sé an duilleaḃar a' séideaḋ ins an Earraċ ⁊ a' tuitim 'sa' ḃFoġṁar; aċt níor ċuir éinne 'n-a ċeann ná raiḃ ó'n gcrann úd ar ṫaoḃ an ḃóṫair aċt greim faġáilt ar an dtalaṁ ⁊ go mbeaṫóċaḋ an t-aer é.

Is cuiṁin liom-sa sean-daoine nár ċaiṫ lá riaṁ ar sgoil, ⁊ geallaim ⁊ deiṁinġim gur mó an t-eólas a bí aca ar ċuradóireaċt ⁊ ar niḋṫiḃ a ḃaineann le saoṫruġaḋ na talṁan 'ná ḃíonn anois aca so a ċaiṫeann na bliaḋanta ar sgoil.

Ní héin-iongnaḋ an sgéal a ḃeiṫ mar seo ag óganaiġ na haimsire seo. Tagann mórán d'ár gcuid eólais ċugainn ó ḋúṫċas. Pé eólas a ḃí ag ár seaċt-sinsearaiḃ is i nGaeḋilg do b'féidir leó é ċur i n-uṁail dá gclainn; aċt ní raiḃ éin-ṁeas aca-san ar Ġaeḋilg. Ċaiṫeadar uaṫa í, ⁊

i n-a ċeannta sgaradar le heólas na sean-daoine a ṫáinig rómpa. B'ḟéidir go raiḃ beagán d'eólas a sinsear ag an bpáisde ar ḋul ar sgoil dó ar dtúis. Aċt' má ḃí, níor b'ḟada gur stracaḋ as na préaṁaċaiḃ an t-eólas so, ⁊ má ḟágaḋ éan-ċuid de gan stracaḋ, do múċaḋ é le carta an Ḃéarla sara raiḃ an leanḃ leaṫ-ḃliaḋain ar sgoil. Ṫug na múinteóirí iarraċt ar síol an Ḃéarla a ċur. Ní raiḃ an iṫir ró-oireaṁnaċ, ⁊ ba ṁinic an síol go holc, ⁊ ba ṁeasa é an leasuġaḋ, ⁊ b'é deireaḋ an sgéil é gur ḟág an sgoláire an sgoil ⁊ é gan Ḃéarla gan Ġaeḋilg.

Ḃfuil leiġeas le faġáil ar an aicíd seo? Tá, gan aṁras. Tá an leiġeas ag an ndorus againn. Tá an leiġeas i dteangain ár sinsear. Molaḋ le Dia! tá an leiġeas ag oibriuġaḋ anois. Tá síol curṫa i n-iṫir ṁaiṫ. Ba ṁaiṫ linn-ne dá ḃfeicimís an geaṁar a' teaċt suas níos treise ⁊ níos tiuġa 'ná atá sé. Aċt bíoḋ foiḋne againn. "Tagann gaċ maiṫ le cáirde," ⁊ "I ndiaiḋ 'céile ḋéantar na caisleáin." Beiḋ barra maiṫ againn fós, le congnaṁ Dé.

Ní ḋóiġ liom féin gur ṫáinig an t-am fós ċun Sgoil Ġaeḋealaċ "Ċonáin Ṁaoil" a ċur ar bun.

'Sé is ceart dúinn úsáid a ḋéanaṁ des na sgoileanna atá againn. Má is maiṫ leis na stiúrṫóirí é, is féidir leó Sgoil Ġaeḋealaċ a ḋéanaṁ d'éan-sgoil atá fúta. Anois ní fuláir nó tá sagart le faġáil i gceanntar Ġaeḋealaċ a ċuirfeaḋ Sgoil Ġaeḋealaċ ar bun. Agus muna ḃfuil a leiṫéid seo le faġáil, cuirimís sgoil oiḋċe suas. Tá airgead le faġáil ó'n Riaġaltaċas ar an obair seo. Is féidir linn-ne greim ḟaġáil ar ċuid de ċun na Gaeḋilge a ṁúineaḋ ⁊ ní ḋóiġ liom-sa go ḃfuil aon scairt 'sa' ḃearnain le cosg a ċur orainn.

"An té ná bíonn láidir
Ní fuláir do ḃeiṫ glic."

Ní'lmid-ne láidir fós, ⁊ nuair ná fuil-mid, 'sé is fearra dúinn a ḋéanaṁ 'ná greim a ḃreiṫ ar gaċ buntáiste ⁊ úsáid a ḋéanaṁ díoḃ ar son na Gaeḋilge.

"Glac a ḃfaiġir ⁊ díol a ḃféadfair."

BEIRT ḞEAR.

Gluais.

Creaċaḋ, spoiling. A' scaipeaḋ ⁊ a' meaṫaḋ scattering and decaying. Sráid-ḃailtí, villages. Leicne árda, high hill-sides. Ḋá ṫuistiún an ċloċ, eightpence a stone. Maol ó ċrannaiḃ, bare of trees. Crainn a ċur, to plant trees. Ag iarraiḋ déarca, seeking alms. Cad is cionntaċ, what is to blame for this. Tabairt suas, up-bringing, education. Ní baoġal dó-san crann ċur, no fear of his planting trees. Cia'ca an cnoc is airde, which is the highest mountain. Ġaḃ le fánaiḋ, went down. An ḃeag nó an ṁór d'eólas, some little or much knowledge. Curadóireaċt, agriculture. Is i nGaeḋilg do b'éidir leó, in Irish they were able to make it known to their children. Stracaḋ as na préaṁaċa, torn out of the roots. An iṫir, the soil. Geaṁar, young grass. Scairt sa ḃearnain, a bush in the gap.

III.

SCOIL ĠAEḊEALAĊ.

Is beag an ṁaiṫeas dúinn ḃeiṫ ag tráċt ṫar Ġaeḋilg ⁊ ag áiteaṁ ar ḋaoiniḃ gur beó-ṫeanga í muna ḃféadfaimíd í ḟaoṫruġaḋ mar ḟaoṫruiġṫear gaċ beó-ṫeanga 'san Eóraip. Is beag an ṁaiṫeas ḃeiṫ ag iarraiḋ smaċt a ċur ar ḋaoiniḃ boċta gáḃataraċa, ar luċt iascaireaċta, ar luċt sclábaiḋeaċta, is ar a leiṫéidiḋiḃ, ḃeiṫ ag iarraiḋ maide a ṫabairt dóiḃ muna labarfaid Gaeḋilg iad féin is muna labarfaid Gaeḋilg le n-a bpáistiḋiḃ ⁊ ḃeiṫ ag gearán ná fuil ruainne do'n Spiorad Ġaeḋealaiġ fágṫa 'n-a measc nuair a ṁoṫuiġtear an tuile ag tráġaḋ ⁊ gan caoi ar ċasaḋ aici. Is beag an ṁaiṫeas é sin go léir muna ḃféadaimíd gaċ níḋ ḃaineann le n-a ngnó saoġalta do ṁúineaḋ dos na daoiniḃ i nGaeḋilg. Muna ḃfuil bríġ 'san Ġaeḋilg fé láṫair aċt ċum iasc do ċoṁaireaṁ nó cearca do ḋíol ar ṁargaḋ nó déirc a lorg ó ṫiġ go tiġ nó fós ċum aṁráin sultṁara do

ċanaḋ le hais na teineaḋ, ní fada ḟanfaiḋ fiú na bríoġ soin féin innti, agus is beag an ṁaiṫeas dúinn beiṫ ag gaḃáil dí agus ag taḃairt iarraċta ar í ċoimeád 'n-a beaṫaiḋ. Ní féadfaiḋ daoine beiṫ i gcoṁnuiḋe ag díol ceart nó ag coṁaireaṁ éisc nó ag lorg na déirce—caiṫfear a lán rudaiḋe naċ iad a ḋéanaṁ, ⁊ muna mbeiḋ sé i gcumas na ndaoine iad a ḋéanaṁ i nGaeḋilg déanfar i mBéarla iad agus léigfear an Ġaeḋilg le fuaċt is le failliġe. Má ḟanann gaċ duine óg is aosta, a labrann Gaeḋilg is ná fuil taḃairt suas i mBéarla air, má ḟanann sé 'n-a *illiterate*, má's éigin dó a ṁarc (×) a ċur i bpáipéar i n-ionad a anma, má's éigin dó múinteóir Béarla d'ḟaġáil dá ċlainn nó iad a beiṫ 'n-a n-*illiterates* mar é féin—má leantar do'n ċleas soin, is gearr a beiḋ a leiṫéidí sin d'*illiterate* n-ár measc, is geárr a beiḋ Béarla ag éinne aċt draḃġail beag gan briġ. Cad do ruaig an Ġaeḋilg as Conntae Luimniġ, as Conntae Tiobrad Árann, as ur-ṁór de Ċonntae Ċorcaiġe, as Caṫair Ċorcaiġe agus as conntaeṫiḃ is caṫraċaiḃ naċ iad? Cad do ċuir an fán

uirṫi, ó aimsir an droċ-ṡaoġail go dtí seo? 'Neosad-sa díḃ cad do ċuir fán is ruagairt ar ár dteangain. Leaṫ-ċéad bliaḋan o ṡoin nó ós a ċionn ḃí sí dá laḃairt go flúirseaċ ag óg is aosta ar fuaid na Muṁan, ⁊ ba ḋóiġ le duine ná tiocfaḋ aon ḃriseaḋ go bráṫ uirṫi. Ḃí filiḋeaċt le faġáil airti, ḃí scéalta fiannaiḋeaċta le faġáil airti, ḃí coṁráḋ suilt is grinn le faġáil airti. Dar ndóiġ ba ṁaiṫ an rud sain. Aċt ní ḟéadfaḋ daoine maireaċtaint ar rannaiḃ filiḋeaċta, is ní ḃainfeaḋ eaċtraiḋe ar Oisín is ar Oscar an tart ná an t-ocras de ṁuiriġean óg neaṁ-ċongantaċ. Níor féadaḋ dul ċum cinn le gnó an tsaoġail gan taḃairt suas éigin oireaṁnaċ, ⁊ ní raiḃ an taḃairt suas soin le faġáil i nGaeḋilg, ⁊ ḃí sé le faġáil i mBéarla. Dá ḃríġ sin cuireaḋ an Ġaeḋilg i leaṫ-taoiḃ ⁊ tá a rian uirṫi indiu. Tá an rud céadna soin ar siuḃal fá láṫair. Táṫar ag cur na Gaeḋilge i leaṫ-taoiḃ d'ḟonn taḃairt suas tairḃeaċ d'ḟaġáil i mBéarla. Agus beirfear dá cur i leaṫ-taoiḃ go mbeiḋ sé 'n-ar gcumas teagasc oireaṁnaċ tairḃeaċ a ṫaḃairt i nGaeḋilg

do'n aos óg a labrann í do réir dúċais. Is maiṫ an rud timċiriḋe do scaoileaḋ amaċ fá'n dtuaiṫ; is maiṫ an rud craoḃaċa do ċur ar bun annso is annsúd 'sna críoċaiḃ Gaeḋealaċa. Ní'l aon loċt agam le faġáil orṫa, aċt creid mise leis ní réiḋteoċaiḋ timċiriḋe an ċeist go lá an ċunntais. Dá mbeaḋ timċire againn i gcóir gaċ sráid-ḃaile nó gaċ baile Gaeḋealaċ ⁊ gaċ timċire a ḃeiṫ ag obair go dian dúṫraċtaċ ó ċeann ceann na bliaḋna, dá mbeaḋ craoḃ do Ċonnraḋ na Gaeḋilge i ngaċ baile ⁊ na leaḃair is deise 'san doṁan dá gcur amaċ gaċ seaċtṁain agus an ceól is bríoġṁaire i nÉirinn dá spreagaḋ agus an rinnce is anamaṁla le faġáil fá ġléas againn—ní ċuirfeaḋ na neiṫe sin go léir sonas ná bail ar ár dteangain dá mbaḋ rud é gur ḃ'éigin do'n aos óg iompóḋ ar an mḂéarla ċum an tabairt suas d'oireann dóiḃ dá ngnó saoġail d'ḟaġáil. Is mar sin atá an scéal fá láṫair, agus is mar sin a ḃeiḋ an scéal go gcuirfear scoileanna fíor-Ġaeḋealaċa ar bun. Aċt mar adeir Conán Maol, tosnuiġtear le héan-scoil aṁáin. Bíonn

gaċ aon tosnuġaḋ lag. Lastar éan-ċoinneal beag aṁáin mar tosnuġaḋ, agus is gearr go mbeiḋ soillse ar ndóṫain againn. An bḟeacaḃar riaṁ an ċuma i n-a lastar na coinle 'sna heaglasaiḋiḃ. Nuair a ḃíonn cruinniuġaḋ mór bailiġṫe le ċéile agus coinneal i láiṁ gaċ duine aca, faġtar aon ḃuaicear beag aṁáin; lastar í; lastar coinneal i láiṁ duine éigin léi, druideann an duine sin a ċoinneal ar lasaḋ ċum coinle a ċoṁursan, ⁊ lasann a ċoinneal; lasann siúd coinneal an té ḃíonn le n-ais, agus dá réir sin riṫeann an teine ó ḋuine go duine, agus is gearr an ṁoill go bḟeicctear blaoḋm solais ag gealaḋ na heaglaise go lonnraċ agus ag cur compórd is áṫas ar na daoiniḃ ar fad. Is mar sin a ḃeiḋ an scéal againn i dtaoiḃ na scoile, cuirtear aon scoil aṁáin ar bun; lastar an ċoinneal beag aṁáin, agus is gearr le congnaṁ Dé go mbeiḋ blaoḋm soluis ag éirġe ó ċúig áirdiḃ na hÉireann ná múċfar go deó na ndeór. Is miṫid dúinn tosnuġaḋ. Is cuma cá gcuirfear an scoil sin ar bun—i nDún na nGall, i gConntae na Gaillime nó i gCiarraiḋe. Act ó's

Ciarraiḋeaċ Conán Maol, ó's Ciarraiḋeaċ "Beirt Ḟear" agus ó's Ciarraiḋeaċ mé féin, agus nuair ná fuil aon ċríoċ ná Conntae eile ag taḃairt fá'n obair seo, is dóiġ liom gur fearra dúinn tosnuġaḋ le Ciarraiḋe—áit éigin ṫiar an fad i mBaile an Ḟeirtéiriġ nó i nÍḃráṫaċ nó i nGleann Beiṫe. B'ḟearr liom aon scoil fíor-Ġaeḋealaċ amáin 'ná dá ṫimṫire. Caiṫfear airgead do ṡoláṫar aċt ni dóiġ liom go bfágfaiḋ na Ciarraiḋiġ cibé áit i n-a ḃfuil siad aon earnaṁ orainn, agus ní'l amras ná go dtaḃarfaiḋ an Árd-Ḟeis congnaṁ dúinn agus go mbeannóġaiḋ sí ár n-obair. Tosnuiġmís le congnaṁ Dé agus do réir mo ṫuairime níor rinneaḋ obair riaṁ ar son ár dteangan níos fearr 'ná an obair do ċeap Conán Maol.

PÁDRAIG UA DUINNÍN.

IV.

CUIRTEAR CORC SA ḂAIRILE FEASTA, A UAISLE.

Nuair ḃíos-sa ar scoil sa tseana-ṡaoġal, ní raiḃ náṁaid ba ṁó agam ná bairile. Seo mar a ṫárlaiḋ sin. An mí-ḟortún máiġistir a ḃí againn, ní raiḃ oiread mo ḋuirn ann, aċt ḃí béic arail aige, ⁊ rud ba ṁeasa na soin, slat ċoṁ fada le slat Ṁaoise. “Anois adeireaḋ sé, agus é ag rástáil síos agus suas, agus ag fáscaḋ na slaite ar tí na súl a ḃaint asainn, “tá bairile áiriṫe ann agus ḋá poll ann—poll ’n-a ḃun agus poll ’n-a barr, agus ḋá corc ionnta. Dá mbeaḋ an bairle lán d'uisce agus go dtarraiceoġtá an corc ṫíos do ḃeaḋ an bairile follaṁ i gcionn deiċ nóimití; aċt dá mbeaḋ sé follaṁ ⁊ go leogfá uisce isteaċ ann tríd an bpoll ṫuas, do ḃeaḋ sé lán i gcionn ḋá nóimit déag. Cuir i gcás anois go mbeaḋ an bairile lán, agus go dtarraiceoġtá an dá ċorc i n-éinḟeaċt, cahuin a ḃeaḋ sé i n-dísc?

Is ar an gceist seo do ċuimniġeas an lá

fé ḋeireaḋ nuair ċonnac airte Ċonáin Ṁaoil mar ġeall ar an scoil Ġaeḋealaiġ. Mar is folaoid d'Éirinn an bairile úd' ḃí sí ar scéiḋe de Ġaeḋilg—cnuasaċ saoṫair intinne ár sinsear roṁainn. Annsoin, do ṫáinig an feallṫóir Sasannaiġ, ⁊ do ḋein sé poll i dtóin an bairile, agus siúd an t-uaċtar saiḃḃir le fánaiḋ. I n-ionad an ṗuill a stop is aṁlaiḋ a ḃíomar-na, ar nós ḃraisile leanḃ timċeall loċáin ar ṫaoḃ sráide glagair, ag rinnce ⁊ ag bualaḋ bas le spórt nuair ċoncamair na cairí geala ag gaḃáil síos, agus do rop cuid againn ár méaranna sa ṗoll ġá ḟairsingiuġaḋ i gcás go mbeaḋ tuile níos mó againn.

Sul a raiḃ an tubairt ar fad déanta againn do ṫáinig fir ċalma Ċonnraḋ na Gaeḋilge d'ár gcosc. D'éis agaiḋ béil a ṫaḃairt orainne do ċuadar ag stop an ṗuill. Aċt níor leog an Sasannaċ dóiḃ é.

"Pé níḋ is mar a ḋeineann an bairile," ar sé, "is liom-sa an poll soin, agus ní leóṁṫaiḋ siḃ barra méire a leogaint air."

"Déinimís poll i gceann an bairilie"

arsa na fir, "agus cuirimís tuilleaḋ uaċtair ann."

Do déanaḋ mar sin, agus do ċuireadar fios ar uaċtar ar fuid na tíre le cur 'sa' bairile; aċt, foríor! tá uaċtar gann i nÉirinn anois. Cuireaḋ stranncán maiṫ ó Ḃaile Ṁúirne ċúċa, cuid ó'n nGaillim, cuid ó Ċiaraiḋe. Do ċuir an tAṫair Peadar tuna uaiḋ féin ċúċa; agus do ḃailiġ Cú Ulaḋ, an fear boċt lán poitín dóiḃ ṫall 'sa aḃus i dTír Ċonaill. 'N-a n-éaġmais sin, is minic ná raiḃ le faġáil aca aċt an bainne géar, an lionn caol, ⁊ an ḃláṫaċ. Ní ag loċtuġaḋ na ndaoine n-a ṫaoḃ soin atáim, mar ṫugadar uaṫa go toilteanaċ é, ⁊ ní raiḃ a ṁalairt aca.

Tá aṫarraċ scéil le tamall againn, agus ó tá is dóiġ liom-sa nár ṁisde ḋúinn a ṫarrac ċugainn. D'ḟág na Sasannaiġ an bairile fúinn féin. Naċ miṫid ḋúinn an corc a ċur ann? Ḃí tuigsint mór i mbairile ag an máiġistir úd a ḃí orm-sa, agus déarfaḋ sé ná tiucfaḋ leis an nGobán Saor féin é líonaḋ faid a fágfiḋe a leogaint uaiḋ tríd an uaṫair móir úd 'n-a ṫóin é.

Ní ag dul i gcuṁainge atá an uaṫais seo. Tá seaċt gcoṁaċta ag cabruġaḋ le ċéile ċun í leaṫanuġaḋ ó ló go ló. Fairsingiġeann riṫ uisce poll ċoiḋċe. Ní'l éan-duine a ṫógaḋ suas le gallḋaċas ná déanfaiḋ sé na daoine a ḃeiḋ 'n-a ċoṁluadar gallda mar é féin. Ċonnac-sa an lá eile triúr leanḃ óga nár ċuaiḋ ar scoil riaṁ gá ḋéanaṁ so le na sean-ṁáṫair agus í i n-aois a ceiṫre fiċid. Ḃí "*tiss*, a laoġ," agus "*neo*, a laoġ," agus "*mindeen yoursel*, a ċuidín," ar ḃarr a teangan ó ṁaidin go hoiḋċe aici dóiḃ. Tá an traen agus na camṫaí seirḃíseaċ a ḃíonn na feiḋil á ḋéanaṁ; tá an port, ⁊ buaċaillí an ṗuirt a ṫéiḋeann ó ṫiġ go tiġ san tuaiṫ dá ḋéanaṁ; tá páipéar na seaċtṁaine á ḋéanaṁ; an gnó céadna ar siuḃal san scoil ⁊ san séipéal; na timṫirí atá amuiġ ó sna ḃórdaiḃ seo a ḃíonn ag coṁairliuġaḋ na ḃfeirmeóirí; na tiġṫe órta ⁊ na cuairteóirí ⁊ a luċt leanaṁana—tá siad so uile ag méaduġaḋ an ṗuill úd mar tá siad ó ċeann ceann de'n ḃliaḋain ag dingeaḋ Béarla isteaċ ár gcluasaiḃ.

Féaċaimís anois an ḃfuil ár sciaṫ-

ċosanta leaṫan láidir a ḋóṫain ċun na náiṁde uile seo a ċoimeád uainn amaċ. Tá ár seasaṁ ar na páirtiḃ. Ċionn gaċ éinne é sin. Caillimís iad, agus tá sé ċoṁ maiṫ againn 'slán beó' ḟágaint ag ár mbaile go deó. Coimeádamís Gaeḋealaċ iad, agus tá an lá linn. Ní ḟeadar an dtuigid do léiġṫeóirí deacraċt an níḋ seo áṁṫaċ. Laḃraḋ éan-aṫair cloinne atá ag casaḋ le n-a leanḃaí féin a ṫaḃairt suas mar baḋ ċóir. Baḋ ṁaiṫ liom focal ó Ṗeadar Ó Laoiḋléir ar an gceist seo. Sé Iób is dóiġ liom adeir gur cogaḋ síoraiḋe beaṫa ḋuine ar an saoġal. Aċt deirim-se ná fuil sa ċogaḋ so aċt neaṁ-níḋ seaċas an cogaḋ a ḃíonn ar gaċ teinteán i n-a mbítear ag casaḋ le leanḃaí do ċoimeád Geaḋealaċ i n-inḋeóin na náiṁde do áiriṁiġeas ṫuas. Agus má's mar seo atá an scéal ag leanḃaí na nGaeḋilgeóirí connus atá sé ag an marcsluaġ ná taḃarfaḋ a dtúismiḋṫe biorán buiḋe ar ciaca ḃeidís Gaeḋealaċ nó Gallda! Cad do ḋéinimíd-na, muinntir na Gaeḋilge, do sna leanḃaíḃ seo.

Múinimíd páidreaċa Gaeḋilge dóiḃ, aċ

is i mḂéarla ḋéanfaiḋ an sagart agus an t-Easpog iad do ċeistiuġaḋ; múinimíd ḋóiḃ connus Gaeḋilg do léiġeaṁ, aċt óir is scoil Ḃéarla í, caiṫfiḋ an Béarla ḃeiṫ i mbun 's i mbárr ár gcuid oibre. Múinimíd rinnce Gaeḋealaċ ḋóiḃ, aċt is i mḂéarla ḋéanfaid siad cainnt air agus úsáid de n-a ḋiaiḋ sin. Sé an scéal céadna ag gaċ niḋ eile é. Ní'l an fear soin cruṫanta fós a ḋéanfaḋ niḋ do ḃ'fearr de leanḃaíḃ leis an sagas so oideaċais ná *Anglo Irish-men.* Sin é go cruinn atá againn dá ḋéunaṁ díoḃ. Ní'l ann aċt ag casaḋ le bairile na tóna briste do líonaḋ.

Ní'l réiteaċ na ceiste seo, ná sáḃáil na teangan le faġáil taoḃ amuiġ de'n scoil Ġaeḋealaiġ. Is éigin na leanḃaí do ċur uirṫi, ⁊ gaċ niḋ d'oirfiḋ dóiḃ a ṁúineaḋ i nGaeḋilg. Ní ḋéanfaḋ an galldaċas díṫ ná doċair annsoin dóiḃ. Do ṫuitfeaḋ sé siar síos díoḃ mar a ṫuiteann an braon de'n laċain. Ní féidir an teagasc so ṫaḃairt i n-éan-scoil náisiúnta indiu. Ní'l sa ċeann is fearr aca so go fíor aċt scoil ġallda. Caiṫfimíd féin, ar an aḋḃar soin, costas na scoile d'ḟulang sa ċéad ḟárcaḋ.

Ní'l aṁras ar doṁan, ar a ṡon sain; má ċuirfimíd suas í, ⁊ má ṫéiḋeann an obair ċun cinn innti—má ṫigeann linn gnó tairbeaċ a ḋéanaṁ innti—níl aṁras ar doṁan ná go ndíolfaḋ an bórd léiġinn asti i gcionn cúpla bliaḋain, ⁊ ná go leogfaidís dúinne leanaṁaint do'n obair do ċuireamair ar bun innti.

Is dóiġ liom féin go mbeiḋ eagla an ċostais ar an gCoiste Ġnóṫa; agus má ḃíonn is dóċa gur ḃ'ḟéidir do ḋaoiniḃ lasmuiġ de'n Ċoiste an t-airgead do ḋéanaṁ suas. Táim ċoṁ cinnte go ḃfuil an scoil ag teastáil uainn, ċoṁ cinnte go ndíolfaḋ an Bórd i gcionn cúpla bliaḋan aisti, agus annsoin gur ḃ'ḟéidir dúinn mórán dá saġas a ḃeiṫ againn; ċóm cinnte go ḃfuil saorsaḋ na teangan innte, go dtaḃarfaḋ £5 d'éan-ḟuireann Gaeḋilgeóirí a ċuirfiḋ le ċéile ċun í do ṡoláṫar.

Tá saoṫar mór déanta le deiċ mbliaḋna againn. Ba ró-lag é ár dtosnuġaḋ: Ní'l bliaḋain a ġaḃann ṫarainn ná tugamaoid coiscéim ċun cinn—ná téiḋmíd pas beag níos aoirde. Is maiṫ é sin. Leanamís de. Excelsior coiḋċe! Tá coiscéim na bliaḋna so gan taḃairt fós againn. Tugaimís ċun scoile Ċonáin í.

GRUAGAĊ AN TOḂÁIR.

An Cló-Ċumann, (Teóranta),
Clódóirí Gaeḋilge, Sráid Ṁór na Tráġa,
Baile Áṫa Cliaṫ.

An Claiḋeaṁ Soluis

[AN CLAIDHEAMH SOLUIS.]

Agus Fáinne an Lae.

REGISTERED AS A NEWSPAPER.]

Leaḃar V. Uiṁir 24.
Vol. V. No. 24

Baile Áṫa Cliaṫ, Luġnasa 22, 1903.
DUBLIN, AUGUST 22, 1903.

Pingin
One Penny

Cúrsaí an tSaoġail

Sgéala ó na Cúig Cúigí.

Cúrsaí Tráċtála na hÉireann.

Na Bóiṫrí-Iarainn.

Sin go, agus is mór atá sé ag teaċt i gceirt le bliadantaib goirid a cúrsaí tráċtála na tíre seo. Go dtí le goirid féin, bí muintir Ċlainne Gaedeal ag imṫeaċt ar seaċrán, agus bí siad ag leigean go leor rudaí le n-a gcliamaib ar ċóir dóib a tabairt faoi deara agus a sgrúdugad. Bí sean-focal sa doman roiṁ seo, aċt níor ċualamar ariaṁ sa nGaedilg é: "Go mbíonn súile an amadáin ag dearcad ar dá ċeann an domain," agus is amlaid a bí furmór de ṁuinntir na tíre seo ag dearcad sul dár cuiread Connrad na Gaedilge ar bun, deiċ mbliadna ó soin. [illegible]

***

[illegible]

Aċt dá boiċte dá raib Éire, agus dá lagad oibreaċa dá raib ar siubal inti, bí luċt na mbóiṫre-iarainn i nÉirinn ag déanaṁ saidbris ar boiċteanas na tíre. Bí siad ag saorċugad ar na hearraib Gallda — dá dtabairt isteaċ do'n tír ar na bailtib cuain — earraí go mbeadh ceart gur i nÉirinn a déantaoi iad. Bí siad ag saorċugad ar na daoinib a bíos ag dul go Meiriceá — dá dtabairt amaċ as an tír go dtí na bailtí cuain. Aċt nuair a bead earraí maiṫ ar an mbóṫar-iarainn aca le tabairt uaṫa, ní do Gaedeal a ṫugaidís an earra sin — bí baoġal orṫa — ṫugaidís do Ġall [illegible] ar Sasana nó Gaedealaċ a bunaiġe — agus [illegible] dá déanaṁ ag luċt na mbóiṫre-iarainn [illegible] aċt, marbuig le Gaedeal, ní raib [illegible] dó a beiṫ ag súil le earraí ar biṫ a fáġail uaṫa, aċt earraí gan maiṫ.

***

Bí an cruinniugad leiṫ-bliadantaṁail ag luċt an Bóṫair-iarainn Láir an tseaċtṁain seo a ċuaid ṫart, agus bí an Cloróġaċ, .i. [illegible] an Comluċt sin, i gceannas an ċruinniġṫe. "Ní raib éan leiṫ-bliadain le mo ċuimne," ar seisean, "ba mó a raib buntáiste againn ar iomluċt na ndaoine, agus ar ġaċ uile cineál tráċtála ná mar bí an leiṫ-[illegible]

[illegible] ag rit. B'éigin dúinn freisin aċt sgóir de bogaib nua a ċur dá ndéanaṁ ag an Leiṫ Leaṫan, agus dá gcuirfead sinn tuilleadh aca dá ndéanaṁ ċeannóċaidís uainn. Cuireamar traen nua ag rit ó'n Leiṫ Leaṫain ag an dó-dhéag a ċlog gaċ lá — amaċ mar go dtí an Cloċán, i gConnamara, agus ċom fada le [illegible] i gContae Muig-Eó, agus ní [illegible] sí — sé sin traen na Gaillime — aċt trí huaire agus deiċ nóiméad ag dul ó Baile Áṫa Cliaṫ go Gaillimh. [illegible]

[illegible] a ḋul isteaċ ar na comórtais sin — agus annsin, "an té is géire sgian gearrfaid sé," mar deir an sean-focal.

***

Annsin labair fear de [illegible], as Baile Áṫa Cliaṫ, agus dubairt sé go mbad ṁaiṫ leis féin feiceáil go raib malairt [illegible] ag teaċt ar Comluċt an Bóṫair-iarainn sin faoi earraíb a tabairt uaṫa. "Níor ṁiste dúinn," ar seisean, "an gléas a rinneamar leiṫ-bliadain ó soin, faoi'n mbealaċ a raib gaċ uile earra ar an mbóṫar-iarainn dá tabairt do ċlannaib Gall. Ní raib cléireaċ sa gcéad de'n ċreideaṁ Gaedealaċ againn roiṁe seo; agus nuair a rinneamar an [illegible], dúbrad linn naċ raib caint ar biṫ ar an ċreideaṁ, aċt [illegible]

***

[illegible]

Timṫirí an Connarta.

Seaġán Mac Énrí. Séamus Mac a' Bháird. Peadar Ó hAnnracháin. Pádraic Ó Máille. [illegible] Ó Ceallaiġ.
Tomás Ó Miodċáin. Tomás Ó Concheanainn. Donn Mac Colum. Tomás Ó Longáin.

[illegible] ar bun, agus barainn a ċur ar ċúrsaib tráċtála na tíre. [illegible]

[illegible] ar Albain é. Ba mór leo — dá bréagaidís é — [illegible] a tabairt do Ċlannaib Gaedeal [illegible]. Tá an Bóṫar Láir ar na bóiṫrib-iarainn is mó i nÉirinn. Tá an bóṫar sin ag sroiċ ó'n Leiṫ Leaṫain i mBaile Áṫa Cliaṫ go dtí dá ċeann-cúrsa i gConnaċta, ceann aca ó ċuaid ag Caṫair na Mart, agus an ceann eile ṫiar faoi Connamara ag an gCloċán — [illegible]

[illegible]

Caṫairdónaill.

"Seo, seo, a Donnċad, brostuig ort, brostuig ort, a ṁic ó! Ní baoġal go bfeicfid linn-ne mara mbeimíd ann i n-am." "Ní fanfaid siad linn-ne — Cia hé féin, go deiṁin?" "Muinntir na Feise, gan amras. Nár ṁeall fios agat gur indiú tá Feis Caṫairdónaill ar siubal?" "Oċ, an ead, ar é, [illegible]" [illegible]

[illegible] bóṫar so, mar ċaiṫear [illegible] annso anuaid — féaċ ar an tiġ mór ṫiar annsoin — le muinntir Súilleabáin a b'ead é sin — daoine móra bí annso sa tsean-aimsir — is cuiṁne leat go raib "Séamus Dub" a' tráċt orṫa tá sgaċam ó soin i "Loċ Léin." [illegible]

[illegible] beannuiġṫear dó an ead? Sé sin an Maiġistir Sgoile ó'n [illegible] ⁊ an Maiġistreas — deirt go bfuil go cúramaċ i dtaoḃ na Gaoluinne, geallaim duit." "Ná cuirfead sé áṫas do' ċroide na leanbaí gleoiḋte beiṫ a' teaċt 'n-a sluaġtaib mar atá — bain an ċluas díom-sa ná beid cúis ag aoinne ar na molṫóirí a ṁaoidim sa tráṫnóna nuair beid deireadh aca leo siúd." "Sílim linn árd an tsagairt anois ⁊ tá ár dturus críoċnuiġṫe." "A Dia! Cad as do ṫáinig na daoine go léir? Is dealraṁaċ ná raib a leiṫéid de ċruinniuġad annso riaṁ roiṁe seo."

(Ní críoċ.)

Pádraig na Léime.

An Obair.

[illegible]

cuanta na féinne o'n laoiḋea

Irisleaḃar na Gaeḋilge.

Iml. 13. Át Cliat, Lugnasa, 1903. U. 155

CLÁR NA hUIMHREAĊ SO.

4d. [Tríḋ an bpost, 4½d

An Cló-Ċumann.